

cujus motu exciteretur semen, ut gremio foeminae posset infundi. Nescit non esse dictum, excitavit mihi semen : nisi, dedit mihi filium. Denique hoc Adam non dixit post coitum suum, quo semen emisit, sed post conjugis partum, quo filium Deo donante suscepit. Nam quæ gratulatio est, nisi forte libidinosorum et suum vas in morbo concupiscentiæ, quod vetat Apostolus, possidentium¹, si semen extrema coëndi voluptate fundatur, nec sequatur conceptus aut partus, ubi nuptiarum verus est fructus?

XX. Neque hoc ideo dixerim, quod alius putandus sit præter summum et verum Deum, vel humani seminis, vel ipsius hominis creator ex semine : sed hoc tranquilla de homine obedientia membrorum ad nutum voluntatis exisset, si peccatum non præcessisset. Neque nunc agitur de natura seminis, sed de vitio. Illa quippe habet auctorem Deum, ex isto autem trahitur originale peccatum. Nam si semen ipsum nullum habet vitium, quid est quod scriptum est in libro Sapientiæ : « Non ignorans quoniam nequam est natio illorum, et naturalis malitia ipsorum, et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum ; semen enim erat maledictum ab initio² ? » Nempe de quibuscumque dicat ista, de hominibus dicit. Quomodo est ergo cujuslibet hominis malitia naturalis et semen maledictum ab initio, nisi ad illud respiciatur, quod per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt³ ? Cujus autem hominis mala cogitatio non potest in perpetuum mutari, nisi quia per se ipsam non potest, sed si gratia divina subveniat ; qua non subveniente quid sunt homines, nisi quod ait apostolus Petrus, velut muta animalia procreata naturaliter in captivatem et interitum⁴ ? Unde uno loco Paulus apostolus utrumque

¹ 1 Thess. iv, 5. — ² Sap. xii, 10. — ³ Rom. v, 12. — ⁴ 2 Petr. ii, 12.

commemorans, et iram Dei cum qua nascimur, et gratiam qua liberamur : « Et nos omnes, inquit, aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis et affectionum, et eramus natura filii iræ, sicut et cæteri. Deus autem qui dives est in misericordia propter multam dilectionem qua dilexit nos, et cum essemus mortui peccatis, convivicavit nos Christo, cujus gratia sumus salvi facti¹. » Quid est ergo malitia naturalis hominis, et semen maledictum ab initio, et procreati naturaliter in captivatem et interitum, et natura filii iræ ? Numquid in Adam natura ista sic condita est ? Absit : sed quia in illo vitiata, sic per omnes jam naturaliter cucurrit et currit, ut ab hac perditione non liberet, nisi gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.

XXI. Quid est ergo quod iste adjungit et dicit de Noë et filiis ejus, quod « Similiter benedicti sint ut Adam et Eva, dicente Deo : « Crescite, et multiplicamini, et replete terram, et dominamini ejus² ? » Quibus Dei verbis addit sua, dicens : « Voluptas ergo ista, quam tu diabolicam vis videri, jam in supradictis conjugibus habebatur, quæ ut institutione bona, ita etiam benedictione permansit. Non enim dubitatur, de hac ad Noë et ad filios ejus corporum commixtione dictum, cujus jam usus inoleverat : « Crescite et multiplicamini, et replete terram. » Non opus est eadem multis verbis repetere. De vitio hic agitur, quo est depravata natura bona, cujus vitii auctor est diabolus ; non de naturæ ipsius bonitate, cujus auctor est Deus : qui neque ab ipsa vitiata depravataque natura suam abstinuit bonitatem, ut auferret ab homine foecunditatem, vivacitatem, sanitatem, ipsamque substantiam animi et corporis, sensus atque rationem, alimenta, nutrimenta, incrementa ; « Qui etiam facit oriri solem suum super bo-

¹ Ephes. ii, 3. — ² Gen. ix, 1.

» nos et malos, et pluit super justos et injustos¹, » et quidquid boni est naturæ humanæ a Deo bono, etiam in illis hominibus qui non liberabuntur a malo.

XXII. Voluptatem tamen iste et hic dixit, quia potest voluptas et honesta esse; non dixit carnis concupiscentiam, vel libidinem, quæ pudenda est: sed in consequentibus aperuit verecundiam suam, nec dissimulare potuit ab eo, quod violenter ipsa natura præscripsit. « Et illud, inquit, » Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et ad- » hærebit uxori suæ, et erunt duo in carne una². » Et post hæc Dei verba, sua ipse subjungens, « Ut exprimeret, inquit, fidem operum, Propheta prope periculum pudoris accessit. » O aperta prorsus et vi veritatis extorta confessio! Propheta ergo, ut exprimeret fidem operum, prope periculum pudoris accessit, quia dixit, Erunt duo in carne una, ubi commixtionem maris et foeminae intelligi voluit. Dicatur causa, cur in exprimendis operibus Dei, Propheta prope periculum pudoris accesserit. Ita-ne vero humana opera pudenda esse non debent, sed plane glorianda, et divina pudenda sunt? Ita-ne vero in eloquendis et exprimendis operibus Dei, non honoratur Prophetæ vel amor vel labor, sed periclitatur pudor? Quid enim potuit Deus facere, quod ejus prædicatorem pudeat dicere? Et quod est gravius, pudeat hominem alicujus operis, quod non homo, sed Deus fecit in homine: cum omnes opifices quanto possunt labore et industria id agant, ne de suis operibus erubescant? Sed profecto illud nos pudet, quod puduit primos illos homines, quando pudenda texerunt. Illa est pœna peccati, illa plaga vestigiumque peccati; illa illecebra famesque peccati, illa lex in membris repugnans legi mentis, illa ex nobis ipsis adversus nos ipsos inobediencia, justissimo reciprocatu inobedienti-

¹ Matth. v, 45. — ² Gen. ii, 24.

bus reddita. Hujus nos pudet, et merito pudet. Nam si hoc non esset, quid nobis esset ingratius, quid irreligiosius, si in membris nostris, non de vitio vel de pœna nostra, sed de Dei confunderemur operibus?

XXIII. Dicit etiam iste multa frustra de Abraham et Sara, quomodo ex repromissione acceperint filium; et tandem concupiscentiam nominat: non tamen addit carnis, quia ipsa pudenda est. In concupiscentiæ autem nomine aliquando gloriandum est: quia est et concupiscentia spiritus adversus carnem¹, est et concupiscentia sapientiæ². Ait ergo: « Certe hanc concupiscentiam sine qua nulla fœcunditas est, malam naturaliter definisti: unde ergo per donum cœleste in senibus excitatur? Astrue jam hoc, si potes, ad opus diaboli pertinere, quod Deum vides conferre pro munere. » Ita hoc dicit, quasi concupiscentia carnis illis ante defuerit, et hanc eis donaverit Deus: quæ procul dubio inerat in corpore mortis hujus; sed fœcunditas defuit, cujus auctor est Deus, et ipsa donata est quando voluit Deus. Absit autem ut dicamus, quod nos putavit esse dicturos, Isaac sine concubitus calore generatum.

XXIV. Sed ipse jam dicat, quare interiret anima ejus de genere suo, si circumcisis die non esset octavo: quid ipse peccasset, quid offendisset Deum, ut de aliena in se negligentia tam severa sententia puniretur, si nullum esset originale peccatum? De circumcidendis enim Deus sic mandavit infantibus: « Masculus qui non circumcidetur » carnem præputii sui octavo die, disperiet anima ejus de » genere suo, quia testamentum meum dissipavit³. » Dicat iste, si potest, quomodo puer ille testamentum Dei dissipavit, octo dierum, quantum ad ipsum proprie attinet, innocens infans: et tamen nullo modo Deus vel sancta

¹ Gal. v, 17. — ² Sap. vi, 21. — ³ Gen. xvii, 14.

Scriptura id mendaciter diceret. Tunc ergo dissipavit testamentum Dei, non hoc de imperata circumcissione, sed illud de ligni prohibitionem, quando per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt¹. Et hoc in illo significabatur expiari circumcissione octavi diei, hoc est, sacramento Mediatoris in carne venturi: quia per eandem fidem venturi in carne Christi, et morituri pro nobis, et tertio die, qui post septimum sabbati fuerat futurus octavus, resurrecturi, etiam justi salvabantur antiqui: « Traditus est enim propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram². » Ex quo enim instituta est circumcisio in populo Dei, quod erat tunc signaculum justitiæ fidei³, ita ad significationem purgationis valebat et in parvulis originalis veterisque peccati, sicut et baptismus ex illo valere cœpit ad innovationem hominis, ex quo est institutus. Non quod ante circumcisionem justitia fidei nulla erat; nam cum adhuc esset in præputio, ex fide justificatus est ipse Abraham, pater gentium quæ fidem ipsius fuerant sectaturæ⁴: sed superioribus temporibus omni modo latuit sacramentum justificationis ex fide. Eadem tamen fides mediatoris salvos justos faciebat antiquos, pusillos cum magnis; non vetus testamentum quod in servitute generat⁵, non lex quæ non sic est data, quæ posset vivificare⁶, sed gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum⁷. Quia sicut credimus nos Christum in carne venisse, sic illi venturum: sicut nos mortuum, ita illi moriturum: sicut nos resurrectisse, ita illi resurrecturum: et nos vero et illi, ad iudicium mortuorum vivorumque venturum. Non ergo iste humanam male defendendo impediatur a salute natu-

¹ Rom. v, 12. — ² Id. iv, 25. — ³ Ibid. 11. — ⁴ Ibid. 10. — ⁵ Gal. iv, 24. — ⁶ Id. iii, 21. — ⁷ Rom. ii, 25.

ram: quia omnes sub peccato nascimur, et per unum solum, qui sine peccato natus est, liberamur.

XXV. « Ista, inquit, corporum commixtio, cum calore, cum voluptate, cum semine, a Deo facta, et pro suo modo laudabilis approbatur, quæ aliquando etiam amplum efficitur munus piorum. » Dixit, « cum calore; » dixit, « cum voluptate; » dixit, « cum semine: » non tamen dicere ausus est, cum libidine: quare, nisi quia nominare erubescit, quam laudare non erubescit? Munus autem piorum propagatio est secunda filiorum, non commotio pudenda membrorum: quam non haberet in generandis filiis natura sana, nunc autem habet eam natura vitiosa. Ac per hoc et qui inde nascitur indiget renasci, ut sit membrum Christi; et de quo nascitur, si jam renatus est, indiget liberari ab ea, quæ in corpore mortis hujus est lege peccati. Quæ cum ita sint, quomodo adjungit et dicit: « Confitearis ergo necesse est, originale quod finxeras, interiisse peccatum? » Non ego finxi originale peccatum, quod catholica fides credit antiquitus: sed tu, qui hoc negas, sine dubio es novus hæreticus. Sub diabolo autem sunt, iudicio Dei, omnes cum peccato generati, si non fuerint in Christo regenerati.

XXVI. Sed quia de Abraham loquebatur et Sara, subjunxit atque ait: « Quod si dixeris, usus in eis vigeat, et foetus non erat. Respondebo, quem conditor promisit, conditor dedit, non concubitus, sed Dei opus est qui nascitur: « Qui enim primum hominem fecit ex pulvere omnes fabricatur ex semine. » Sicut ergo tunc limus, qui assumptus est materia, non auctor hominis fuit: ita nunc vis illa voluptatis confectrix commixtrixque seminum, non explet operationis vicem; sed de thesauris naturæ offert Deo, unde ille hominem dignetur operari. » Hæc omnia

¹ Gen. ii, 7.

quæ dixit, excepto quod ait, a voluptate semina confici atque misceri, recte diceret, si in eis catholicum sensum defendere niteretur. Quia vero scimus, quid ex his moliatu efficere, profecto dicit etiam recta perverse. Illud itaque, quo excepto cætera vera esse non abnuo, ideo non est verum, quia voluptas illa concupiscentiæ carnalis non conficit semina, sed ea quæ jam sunt in corporibus a vero Deo condita, a quo et ipsa conduntur corpora, non fiunt a voluptate, sed excitantur et emittuntur cum voluptate. Utrum autem utriusque sexus semina in muliebri utero cum voluptate misceantur, viderint fœminæ quid in secretis visceribus sentiant: nos non decet inaniter usque ad ista esse curiosos. Libido tamen illa erubescenda, unde pudenda ipsa appellata sunt membra, non fuit in corpore vitæ illius, quæ in paradiso fuit ante peccatum, sed cœpit esse in corpore mortis hujus retributa inobedientiæ post peccatum. Sine qua libidine poterat opus fieri conjugum in generatione filiorum, sicut multa opera fiunt obedientia cæterorum sine illo ardore membrorum, quæ voluntatis nutu moventur, non æstu libidinis concitantur.

XXVII. Attende cætera: « Hoc etiam, inquit, Apostoli confirmat auctoritas. Cum enim beatus Paulus de mortuorum resurrectione loqueretur, ait: « Inspiciens tu, » quod seminas non vivificatur. » Et infra: « Deus autem » dat illi corpus prout vult, et unicuique seminum proprium corpus. » Si ergo Deus, inquit, humano semini, quod nemo negat vel prudentium vel piorum, proprium sicut omnibus rebus corpus attribuit, unde quemquam reum natum probabis? Tandem oro respicias, quibus laqueis peccati naturalis suffocetur assertio. Verum age, inquit, tecum, precor, mitius. Mihi crede, etiam te

¹ 1 Cor. xv, 36 et 38.

Deus fecit: sed quod fatendum est, gravis error infecit. Quid enim potest profanius dici, quam quod Deus hominem aut non fecerit, aut ut dicis diabolo fecerit, aut certe diabolus Dei sit imaginem, hoc est, hominem fabricatus; quod non minus stultum dignoscitur esse, quam impium? Ergo tam inops, inquit, tam inverecundus Deus est, ut non habuerit, quod in præmium sanctis hominibus daret, nisi quod deceptis diabolus infudit in vitio? Vis autem scire, quod etiam in his qui sancti non sunt, hanc generationum potentiam Deus tribuisse probetur? Eo igitur tempore cum Abraham metu percussus gentis barbaræ¹, Saram quæ uxor erat, sororem suam dixit, refertur Abimelech rex illius provinciæ abduxisse eam in noctis usum. Sed Deus cui curæ erat honor sanctæ mulieris, in somnis Abimelech veniens regiam frenavit audaciam, comminatus interitum, si pergeret violare conjugium. Tunc Abimelech ait: Numquid, Domine, gentem ignorantem et justam perdes? Nonne ipsi dixerunt se germanitate conjunctos? Surrexit ergo mane Abimelech, et accepit mille didrachmas argenti, et oves, et vitulos, et pueros, et ancillas, et dedit Abrahæ, atque a se mulierem remisit intactam. Oravit vero Deum Abraham pro Abimelech: et sanavit Deus Abimelech, et uxorem, et ancillas ejus. » Cur autem hæc tanta prolixitate narraverit, accipe breviter in his quæ secutus adjunxit: « Deus, inquit, orante Abraham curavit potentia dispensationis secreta, quæ amota est verendis vilium fœminarum; quia clauserat Deus a foris omnem vulvam in domum Abimelech. Vide ergo, inquit, utrum naturaliter malum dici debet, quod interdum aufert exasperatus Deus, redditque placatus. Ipse, inquit, facit et piorum filios et impiorum: quoniam quod fiunt parentes, ad naturam pertinet, quæ

¹ Gen. xx, 2 et seqq.

Deo gaudet auctore; quod autem impii sunt, ad studiorum pravitatem, quæ unicuique de libera voluntate contingit. »

XXVIII. His omnibus, quæ tam multa dixit, respondemus: nihil divinis testimoniis, quæ interposuit, esse dictum de pudenda libidine, quam dicimus non fuisse in corpore beatorum, quando nudi erant, et non confundebantur¹. Nam primum illud Apostoli de seminibus dictum est frumentorum, quæ prius moriuntur ut vivificentur². Quam sententiam scilicet apostolicam, quo consilio nescio, noluit iste complere; nam eam huc usque commemoravit: « Insipiens tu, quod seminas non vivificatur. » Apostolus autem addit: « nisi moriatur. » Sed iste quantum existimo, quod de frumentis dictum est, de humano semine accipi voluit ab eis qui hæc legunt, et Scripturas sanctas vel nesciunt, vel non recordantur. Denique non solum istam sententiam decurtavit, ut non adderet, nisi moriatur: verum etiam sequentia prætermisit, ubi aperuit Apostolus de quibus seminibus loqueretur. Ait enim Apostolus: Et quod seminas, non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum fere tritici, aut alicujus cæterorum. His prætermisissis, iste contexit quod deinde dicit Apostolus: Deus autem illi dat corpus prout vult, et unicuique seminum proprium corpus: tanquam de concumbente homine dixerit Apostolus, Insipiens tu, quod seminas non vivificatur: ut intelligeremus non ab homine concubitu filios seminante, sed a Deo vivificari semen humanum. Sic enim fuerat prælocutus: « quia voluptas illa non explet operationis vicem, sed de thesauris naturæ offert Deo, unde ille hominem dignetur operari. » Et subjunxit testimonium, quasi hoc dixerit Apostolus: Insipiens tu, quod seminas non vivificatur, hoc est, non a te vivificatur, sed hominem de tuo semine Deus operatur: tan-

¹ Gen. ii, 25. — ² 1 Cor. xv, 36.

quam ab Apostolo media illa quæ prætermisit iste, non dicta sint: atque ita se habeat ejus sententia, velut de humano semine loqueretur: « Insipiens tu, quod seminas non » vivificatur, Deus autem illi dat corpus prout vult, et uni » cuique seminum proprium corpus. » Denique post hæc Apostoli verba sic infert sua: « Si ergo Deus, inquit, humano semini, quod nemo negat vel prudentium vel piorum, proprium sicut omnibus rebus corpus attribuit: » quasi Apostolus de humano semine in illo testimonio sit locutus.

XXIX. De qua fraude quid adjuvaretur ejus intentio, cum aliquanto attentius cogitarem, nihil potui reperire, nisi quia testem voluit adhibere Apostolum, quo probaret Deum, quod et nos dicimus, de humanis seminibus hominem operari. Et cum ei testimonium nullum occurreret, isto abusus est fraudulenter, timens utique, ne forte si appareret Apostolum non de humanis seminibus, sed de frumentis illa dixisse, hinc admoneremur, unde refutaretur, non religiosæ voluntatis, sed libidinosæ voluptatis pudens nominator, et impudens prædicator. De ipsis quippe seminibus, quæ in agris agricolæ seminant, potest ipse redargui. Cur enim non credamus, Deum potuisse in paradiso concedere homini beato de suo semine, quod concessum videmus agricolis de tritici semine; ut eo modo illud sereretur sine ulla pudenda libidine, ad voluntatis nutum membris obsequentibus genitalibus; sicut hoc seritur sine ulla pudenda libidine, ad voluntatis nutum agrorum obsequentibus manibus; honestiore in parentibus gignendorum desiderio filiorum, quam est implendorum in arantibus horreorum: ac deinde Creator omnipotens incontaminabili ubique præsentia et creatrice potentia de seminibus hominum prout vellet, quod et nunc facit, operaretur in fœmina sicut de seminibus frumentorum prout vult operatur in terra, beatis matribus sine li-

bidinosa voluptate concipientibus, sine ærumnoso gemitu parientibus : quandoquidem in illa felicitate et in corpore nondum mortis hujus, sed vitæ illius, non esset foemina in excipiendis seminibus quod puderet, sicut non esset in edendis foetibus quod doleret? Quisquis non credit, vel credi non vult, hominibus ante omne peccatum in illa paradisi felicitate versantibus hoc potuisse Dei voluntate et benignitate concedi, non optandæ foecunditatis laudator, sed pudendæ voluptatis amator est.

XXX. Item aliud ex libro divino testimonium quod posuit de Abimelech¹, et Deo volente clausa omni vulva in domo ejus ne mulieres ejus parerent, atque aperta rursus ut parerent, quid ad rem pertinet? quid habet de illa pudenda libidine, de qua nunc quaestio est? Numquid ipsam Deus detraxit illis foeminis, reddiditque cum voluit? Sed poena fuit ut parere non possent, beneficium vero ut parere possent more hujus corruptibilis carnis. Non enim tale beneficium Deus conferret corpori mortis hujus, quale non haberet nisi corpus vitæ illius in paradiso ante peccatum, ut et conceptus proveniret sine libidine pruriente, et partus sine dolore cruciante. Cur autem non intelligamus, quandoquidem dicit Scriptura, a foris omnem valvam fuisse conclusam, aliquo dolore factum esse, ut non possent foeminae concubitus perpeti, qui dolor Deo succensente fuisset inflictus, miserante detractus? Nam si ad impedimentum serendæ proles esset libido detrahenda, viris esset detrahenda non foeminis. Foemina enim posset voluntate concumbere, etiam desistente libidine qua stimularetur, si viro non deesset, qua excitaretur. Nisi forte, quia scriptum est, et ipsum Abimelech fuisse sanatum, virilem dicturus est ei libidinem redditam. Quam profecto si amiserat, quid opus fuit eum divinitus

¹ Gen. xx, 18 et 17.

admoneri, ut Abraham non misceretur uxori? Sed sanatum dicit, quia domus ejus ab illa peste sanata est.

XXXI. Jam nunc illa tria videamus, quorum trium quodlibet dixerimus, nihil ait dici posse profanius : « quod hominem Deus aut non fecerit, aut diabolo fecerit, aut certe diabolus Dei sit imaginem, hoc est, hominem fabricatus. » Horum trium primum et novissimum non dici a nobis, etiam ipse, si non sit excors aut nimium pervicax, confitetur. De illo quaestio est, quod secundo medioque loco posuit, ubi sic fallitur, ut a nobis hoc existimet dici, quod diabolo Deus hominem fecerit, tanquam in hominibus quos Deus ex hominibus parentibus creat, hoc intendat, hoc curet, hoc sui operis ratione provideat, ut habeat diabolus servos, quos ipse sibi facere non potest. Absit ut hoc qualiscumque vel puerilis pietas suspicetur. Bonitate sua Deus facit homines, et primos sine peccato, et cæteros sub peccato, in usus profundarum cogitationum suarum. Sicut enim de ipsius diaboli malitia novit ille quid agat, et quod agit justum est et bonum, quamvis sit de quo agit injustus et malus, nec eum propterea creare noluit, quia malum futurum esse præscivit : ita de universo genere humano, quamvis nullus hominum sine peccati sorde nascatur, bonum ille qui summe bonus est operatur ; alios faciens tanquam vasa misericordiae ; quos gratia discernat ab eis qui vasa sunt iræ ; alios tanquam vasa iræ, ut notitas faciat divitiarum gloriæ suæ in vasa misericordiae¹. Eat iste nunc, et adversus Apostolum, cujus ista sententia est, argumentetur ; imo adversus ipsum figulum, cui respondere prohibet Apostolus, dicens : « O homo, tu quis es » qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei qui se » finxit : Quare sic me fecisti? An non habet potestatem » figulus luti ex eadem massa facere aliud vas in honorem,

¹ Rom. ix, 23.

» aliud in contumeliam ¹? » Nnmquid ergo vasa iræ negat iste esse sub diabolo? aut quia sub diabolo sunt, alius ea quam ipse facit, qui vasa misericordiæ facit? aut aliunde et non ex eadem massa facit? Hic itaque dicat, Ergo Deus vasa diabolo facit: quasi nesciat Deus sic eis uti ad opera sua justa et bona, sicut ipso utitur diabolo.

XXXII. An vero filios perditionis hædos sinistrae partis diabolo pascit, et diabolo nutrit, et vestit, quia facit solem suum oriri super bonos et malos, et pluit super justos et injustos²? Sic itaque creat malos, quomodo pascit et nutrit malos: quia quod eis creando tribuit, ad naturæ pertinet bonitatem³; et quod eis pascendo et nutriendo dat incrementum, non utique malitiæ eorum, sed eidem bonæ naturæ quam creavit bonus, bonum tribuit adjumentum. In quantum enim homines sunt, bonum est naturæ, cujus auctor est Deus: in quantum autem cum peccato nascuntur, perituri si non renascuntur, ad semen pertinent maledictum ab initio⁴, illius antiquæ inobedientiæ vitio. Quo tamen bene utitur factor etiam vasorum iræ, ut notas faciat divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ⁵, ne meritis suis tribuat, si ad eandem massam quisque pertinens gratia liberetur, « Sed qui gloriatur, in Domino gloriatur⁶. »

XXXIII. Ab hac fide apostolica atque catholica veracissima et fundatissima, cum Pelagianis iste discedens, non vult nascentes esse sub diabolo, ne parvuli portentur ad Christum, ut eruantur a potestate tenebrarum, et in regnum ipsius transferantur⁷. Ac sic accusat Ecclesiam toto orbe diffusam, in qua ubique omnes baptizandi infantuli non ob aliud exsufflantur, nisi ut ab eis princeps mundi mittatur foras⁸: a quo necesse est vasa iræ possi-

¹ Rom. ix, 20. — ² Matth. xxv, 33, et v, 45. — ³ Vide lib. iii Oper. imperfect. cap. 142. — ⁴ Sap. xii, 11. — ⁵ Rom. ix, 23. — ⁶ 2 Cor. x, 17. — ⁷ Coloss. i, 13. — ⁸ Joan. xii, 31.

deantur, cum ex Adam nascuntur, si in Christo non renascantur, et in ejus regnum per gratiam facta vasa misericordiæ transferantur. Contra istam fundatissimam veniens veritatem, ne universam Christi Ecclesiam oppugnare videatur, quasi me unum alloquitur, et velut corripiens atque admonens dicit: « Etiam te Deus fecit, sed quod est fatendum, gravis error infecit. » Sane quod me Deus fecerit agnosco, et gratias ago: qui tamen cum iræ vasis perissem, si tantum ex Adam me fecisset, et in Christo non refecisset. Quod cum possessus Pelagiana impietate non credit, si in tanto malo in finem usque perdurat, non ipse, sed catholici videant, qualis et quantus eum error, non infecerit, sed plane interfecerit.

XXXIV. Attende sequentia: « Quod autem, inquit, filii ex conjugio suscepti naturaliter boni sunt, Apostolo dicente discamus, qui ait de improbis: « Relicto naturali usu foeminae exarserunt in desideria sua, invicem masculi in masculos turpitudinem operantes² » Ostendit ergo, inquit, usum foeminae et naturalem esse, et pro suo modo laudabilem: flagitium autem ex voluntate propria exerceri contra institutionis pudorem. Merito itaque, inquit, et in bene utentibus genus concupiscentiæ modusque laudatur, et in turpibus excessus ejus punitur. Denique eodem tempore Deus Abrahæ et Saræ marcentia ævo membra vegetavit², quo in Sodomis ipsa igneo imbre punivit³. Si igitur putas, inquit, accusandum membrorum vigorem, quoniam per ipsum Sodomitæ flagitiis oblii sunt; accusabis etiam creaturam panis et vini, quoniam hinc quoque eos peccasse Scriptura divina significavit. Dicit enim Dominus per Ezechielem prophetam⁴, « Verumtamen hæ iniquitate Sodomæ sororis tuæ. Superbia in saturetate panum et abundantia vini fluebant, ipsa et filii ejus,

¹ Rom. i, 27. — ² Gen. xxi, 1. — ³ Id. ix, 24.

» et manum pauperis et egentis non adjuvabant¹.» Elige jam, inquit, utrum mavis, aut reputa divino operi commixtionem corporum, aut creaturam panis et vini similiter malam esse defini. Quod si feceris, aperte Manichæus esse convinceris. Concupiscentiæ autem naturalis qui modum tenet, bono bene utitur; qui modum non tenet, bono male utitur. Quid dicis ergo, inquit²; Ita nuptiarum bonum malo originali, quod inde trahitur, non potest accusari; sicut adulteriorum malum bono naturali, quod inde nascitur, non potest excusari? His sermonibus, inquit, quod negaveras concessisti, quod concesseras sustulisti: et nihil magis laboras, quam ut parum intelligaris. Ostende sine commixtione nuptias corporales: aut unum aliquod huic operi nomen imponito, et vel bonum, vel malum conjugium nuncupato. Spondidisti utique bona te definire conjugia: si conjugium bonum, si homo fructus conjugii bonus, si hic fructus opus Dei malus esse non potest, qui per bonum ex bono nascitur; ubi igitur originale malum, quod tot præjudiciis interemptum est? »

XXXV. Ad hæc respondeo, non solum filios ex conjugio, verum ex adulterio bonum aliquod esse, secundum opus Dei quo creati sunt: secundum autem originale peccatum, in damnatione nasci est Adam primo, non solum si de adulterio, verum etiam si de conjugio generentur, nisi in Adam secundo, qui ex Christus, regenerentur. Quod autem ait Apostolus de improbis, « Relicto naturali » usu foeminae exarserunt in desideria sua in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes³: » non dixit usum conjugalem, sed naturalem, eum volens intelligi⁴, qui fit membrum ad hoc creatis, ut per ea possit ad generandum sexus uterque misceri. Ac per hoc, cum eisdem

¹ Ezech. xvi, 49. — ² Vide supra, lib. I, cap. 1. — ³ Rom. I, 27. — ⁴ Videlib. v Oper. imperf. cap. 17.

membris etiam meretrici quisque miscetur, naturalis est usus, nec tamen laudabilis, sed culpabilis. Ab ea vero parte corporis, quæ non ad generandum est instituta, si et conjugum quisque utatur, contra naturam est et flagitiosum. Denique prius idem Apostolus de foeminis dixit¹: nam foeminae eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam: deinde de masculis in masculos turpitudinem operantibus, relicto usu foemineo naturali. Non ergo isto nomine, id est, usu naturali, conjugalis est laudata commixtio, sed immundiora et sceleratiora flagitia denotata sunt, quam si illicite et foeminis, sed tamen naturaliter uterentur.

XXXVI. Panem vero et vinum sic non reprehendimus propter luxuriosos et ebriosos, quomodo nec aurum propter cupidos et avaros². Quocirca commixtionem quoque honestam conjugum non reprehendimus propter pudendam corporum libidinem. Illa enim posset esse nulla præcedente perpetracione peccati, de qua non erubescerent conjugati³, hæc autem exorta est post peccatum, quam coacti sunt velare confusi. Unde remansit posterioribus conjugatis, quamvis hoc malo bene et licite utentibus, in ejusmodi opere humanum vitare conspectum, atque ita confiteri quod pudendum est, cum debeat neminem pudere quod bonum est. Sic insinuantur hæc duo, et bonum laudandæ conjunctionis, unde filii generentur, et malum pudendæ libidinis, unde qui generantur, regenerandi sunt ne damnentur. Proinde pudenda libidine qui licite concumbit, malo bene utitur: qui autem illicite, malo male utitur. Rectius enim accipit nomen mali quam boni, unde erubescunt et mali et boni: meliusque credimus ei qui dicit: « Scio quia non habitat in me, hoc est, in

¹ Rom. I, 27. — ² Vide lib. III Oper. imperf. cap. 142, 169 et 170. — ³ Gen. III, 7.